

Kainuun sote

Perhehoidon toimintaohje

Perhehoidon toimintaohje

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

**Päivitetty 2.2.2017
Perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöt**

Sisällys

1 Perhehoito	4
1.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite	4
1.2 Perhehoidon organisaatio	4
1.3 Perhehoitomuodot.....	5
1.3.1 Lastensuojelun perhehoito.....	6
1.3.1.1 Lastensuojelun perhehoidon muodot	6
1.3.1.2 Tukiperhe.....	6
1.3.2 Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoito	6
1.3.3 Vammaisten henkilöiden perhehoito	7
1.3.4 Mielenterveyskuntoutujien perhehoito.....	7
1.3.5 Ikäihmisten perhehoito.....	7
2 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksymisen edellytykset	8
2.1 Perhehoitaja.....	8
2.2 Perhekoti	9
2.3 Hoidettavien määrä perhehoidossa.....	9
3 Perhehoitoa määrittävät suunnitelmat ja sopimukset	10
3.1 Suunnitelmat	10
3.2 Perhehoidon toimeksiantosopimus.....	10
3.2.1 Perhehoidon toimeksiantosopimuksen sisältö	11
3.2.2 Perhehoidon toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen.....	11
3.2.3 Perhehoitoon ja toimeksiantosopimukseen liittyvä muutoksenhaku	12
4 Perhehoidon palkkio ja korvaukset	12
4.1 Hoitopalkkio.....	12
4.2 Kulukorvaus	13
4.3 Käynnistämiskorvaus.....	13
4.4 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta ja perhehoitajan vapaapäivät	14
4.4.1 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoitajan sairastuessa	14
4.4.2 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset, kun perhehoito keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä	15
4.4.3 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset erinäisissä poikkeustapauksissa.....	15
4.4.4 Perhehoitajan vapaapäivät sekä maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset vapaan ajalta	16

5 Perhehoitajan sosiaali- ja eläketurva	17
6 Perhehoitajan tuki	17
6.1 Perhehoitajan rekrytointi ja valmennus	18
6.2 Perhehoitajien koulutus ja tuki.....	19
6.3 Työnohjaus.....	19
6.4 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset.....	19
6.5 Yhteiset tapaamiset ja vertaisryhmätoiminta	20
6.6 Perhehoitajan vakuutukset	20
6.7 Perhehoidon valvonta	20
7 Perhehoitajan sijaisjärjestelyt	21
8 Yhteistyö ja yhteydenpito	21
9 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus	22
10 Kuolemantapauksessa	22
11 Asiakirjat	22
12 Edunvalvoja	22
13 Valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	22
14 Perhehoidon lainsäädäntö	23
15 Toimintaohjeen voimaantulo	23

1 Perhehoito

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun sote) järjestää perhehoidon palveluita Hyrynsalmen, Paltamon, Ristijärven, Sotkamon ja Suomussalmen kunnissa sekä Kajaanin ja Kuhmon kaupungeissa. Kainuun soten lainsäädäntöön perustuva perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten kuntayhtymä toteuttaa lastensuojelun, ikäihmisten, kehitysvammaisten henkilöiden, vammaisten henkilöiden ja mielenterveyskuntoutujien toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa.

Toimintaohjeen tavoitteena on, että Kainuun sotella on yhtenäinen perhehoidon toimintatapa toteuttaa, lisätä ja kehittää perhehoitoa. Perhehoidon toimintaohje palvelee kaikkia osapuolia: kuntayhtymän työntekijää, asiakasta ja perhehoitajaa.

1.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus koordinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan (perhehoitolaki 263/2015, 1 § ja laki perhehoitolain muuttamisesta 510/2016, jatkossa PHL).

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona (PHL 3 §).

Perhehoidettavalla on muihin perhekodin jäseniin tasavertainen asema. Perhehoito tarjoaa kiinteään lähiyhteisön perheen arkeen liittyviä kuntoutumista edistäviä ihmissuhteita, joka-päiväisiä kodin askareita, yksilöllistä hoitoa ja turvallisuutta. Perhehoito voi olla tilapäistä, osavuorokautista tai pitkäaikaista ja se sopii kaikenikäisille.

Perhehoitajan valinnassa otetaan huomioon sijoitettavan omat toivomukset, hänen omaisten/läheisten mielipide ja perhehoitajan arvio omista valmiuksista. Lasten ja nuorten perhehoidossa tulee sijaishuoltopaikan valinnassa kiinnittää huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden lapselle läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta.

1.2 Perhehoidon organisaatio

Kainuun soten perhehoidon järjestämisestä huolehtivat perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöiksi nimetyt työntekijät.

Perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöt

Lastensuojelun perhehoidossa vastuuhenkilöinä ovat johtava sosiaalityöntekijä ja sijaishuoltoyksikön sosiaalityöntekijät ja yhdyshenkilönä sosiaaliohjaaja.

Ikäihmisten perhehoidossa vastuuhenkilöt ovat vanhuspalveluiden palveluesimiehet ja yhdyshenkilönä sosiaaliohjaaja.

Kehitysvammaisten henkilöiden ja vammaisten henkilöiden perhehoidon vastuuhenkilö on vammaispalvelujen johtava sosiaalityöntekijä ja yhdyshenkilönä sosiaaliohjaaja.

Mielenterveyskuntoutujien perhehoidon vastuuhenkilönä on aikuisten mielenterveyspalveluiden vastuualuepäällikkö ja yhdyshenkilönä sosiaaliohjaaja.

Perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöiden tehtäviä ovat mm:

- valmistelee perhehoidon sijoituksen sekä laatii ja allekirjoittaa toimeksiantosopimuksen sekä tukee, ohjaa ja valvoo perhehoitoa
- ylläpitää perhehoitajarekisteriä
- seuraa ja arvioi perhehoidon toteutumista yhteistyössä eri tahojen kanssa
- vastaa perhehoidon perehdyttämisestä
- järjestää perhehoidossa olevien henkilöiden tilapäishoidon yhdessä asiakkaan asiasta vastaavan vastuutyöntekijän kanssa
- järjestää perhehoitajien yhteistapaamiset
- järjestää ja suunnittelee perhehoidon koulutukset
- osallistuu perhehoidon edustajana perhehoidon työryhmän kokouksiin
- tekee verkostotyötä Suomen alueellisten perhehoidon työntekijöiden ja Perhehoitoliiton kanssa
- valmistelee esitykset perhehoidosta Kainuun soten hallitukselle mm. perhehoitajien palkkioiden ja maksukorvausten tarkistus 1x/vuosi

Perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöt muodostavat perhehoidon **työryhmän**. Perhehoidon koordinaattorina toimii vammaispalveluiden sosiaaliohjaaja.

Perhehoidon työryhmän tehtäviä:

- toteuttaa perhehoitajien info- ja rekrytointitilaisuuksia sekä järjestää valmennusta vuosittain
- koota esitykset Kainuun soten hallitukselle perhehoidon toimintaohjeen päivittämisestä tarvittaessa sekä perhehoitajien hoitopalkkioiden ja maksukorvausten sekä asiakasmaksujen tarkistuksesta kerran vuodessa
- päivittää perhehoidon yhteiskäytössä olevat esitteet, lomakkeet ja perhehoidon internetsivut yhteistyössä ko. tulosalueen laadunhallinnan sihteerin kanssa.

1.3 Perhehoitomuodot

Perhehoito voi olla jatkuvaa, osavuorokautista tai tilapäistä perhehoitoa perhehoitajan kodissa tai hoidettavan kotona, mikä perustuu yksilöllisiin asiakas-, hoito- ja palvelusuunnitelmiin.

Jatkuva perhehoito on pitkäaikaista toistaiseksi voimassaolevaa perhehoitoa.

Osavuorokautinen perhehoito on joko päivä- tai yöhoitoa (enintään 10 h).

Tilapäinen perhehoito käsittää määräaikaisen perhehoidon. Se voi olla kertaluonteista tai toistuvaa jaksottaista perhehoitoa.

1.3.1 Lastensuojelun perhehoito

Lastensuojelun perhehoitoon lapsi tai nuori sijoitetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena, kiireellisesti sijoitettuna tai huostaan otettuna. Perhehoito on lastensuojelussa laitoshuoltoon nähden ensisijainen sijaishuollon muoto. Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla (lastensuojelulaki 417/2007, 50 §).

1.3.1.1 Lastensuojelun perhehoidon muodot

Lyhytaikainen perhehoito tarkoittaa sitä, että lapsi on avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettu perheeseen esimerkiksi vanhempien kuntoutumisen ajaksi tai hänelle etsitään jatkuvaa perhehoitopaikkaa tai kun lapsi odottaa adoptiota. Lyhytaikaisen perhehoidon tarve tulee tarkistaa kolmen kuukauden välein (lastensuojelulaki 417/2007 37 §).

Kriisiperhehoitoon sijoitetaan lapsi lyhyellä varotusajalla, koska lapsi tulee sijaisperheeseen yleensä suoraan kriisitilanteesta akuutisti.

Jatkuva perhehoito on kodinomainen tapa järjestää huostaan otetun lapsen tai nuoren hoito ja kasvatusta. Sijoitukset tehdään yleensä toistaiseksi eli niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee.

1.3.1.2 Tukiperhe

Tukiperhe on yksi perhehoidon muoto, jota järjestetään sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaisena tukitoimena. Tukiperhetoiminnalla tuetaan ja vahvistetaan vanhempien jaksamista ja kasvatuskykyä, ja sen tarkoitus on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä. Hoito tukiperheessä kestää yleensä yhden viikonlopun kuukaudessa tai tarvittaessa pidempäänkin esim. koululaisten lomien aikana. Tukiperhehoito voi enimmillään kestää 14 vrk/kk. Tukiperhetoiminnan tavoitteena on tukea lapsen perhettä niin, että se jatkossa selviytyy omin voimavaroin.

1.3.2 Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoito

Kehitysvammaisia henkilöitä voidaan sijoittaa jatkuvaan, tilapäiseen tai osavuorokautiseen perhehoitoon.

Jatkuva perhehoito voi olla joko itsenäiseen elämään kuntouttava välivaihe tai pysyvän asumisen ja elämisen järjestely. Jatkuvaan perhehoitoon sijoitetaan vain yli 18-vuotiaita henkilöitä.

Tilapäinen perhehoito on enintään 7 vrk/kk tai 90 vrk/v. Tarve määritellään asiakassuunnitelmassa. Tilapäinen perhehoito on tarkoitettu erityisesti kotona asumisen tukemiseen.

Tämä perhehoitomuoto mahdollistaa myös vakituisen perhehoitajan vapaapäivien pitämisen. Jatkuvaan perhehoitoon siirryttäessä voidaan aluksi tehdä tilapäinen toimeksiantosopimus ns. kokeilujakson ajaksi.

Osavuorokautinen perhehoito on joko päivä- tai yöhoitoa (enintään 10 h).

Kiertävä perhehoitaja voi työskennellä perhehoitajan tai perhehoidettavan kotona.

1.3.3 Vammaisten henkilöiden perhehoito

Jatkuva vammaisen perhehoito on tarkoitettu vammaisille henkilöille, jotka eivät voi asua omassa kodissa. Vammaisten henkilöiden perhehoitoa haetaan vammaispalveluhalukemuksella.

Tilapäinen vammaisten perhehoito on tarkoitettu vammaisen henkilön kotona asumisen tukemiseen. Tämä perhehoitomuoto mahdollistaa myös vakituisen perhehoitajan vapaapäivien pitämisen. Jatkuvaan perhehoitoon siirryttäessä voidaan aluksi tehdä tilapäinen toimeksiantosopimus ns. kokeilujakson ajaksi, kuitenkin enintään kolmeksi kuukaudeksi (90 vrk).

Osavuorokautinen perhehoito on joko päivä- tai yöhoitoa (enintään 10 h).

Kiertävä perhehoitaja voi työskennellä perhehoitajan tai perhehoidettavan kotona.

1.3.4 Mielenterveyskuntoutujien perhehoito

Pitkäaikainen mielenterveyskuntoutujien perhehoito on asumisvaihtoehto kuntouttavalle palveluasumiselle. Perhehoito tukee toimintakykyä ja päivittäistä itsenäistä selviytymistä arjessa, asioiden hoidossa ja harrastuksissa. Pitkäaikainen perhehoito voi olla sopiva vaihtoehto, kun mielenterveyskuntoutuja tarvitsee tukea ja huolenpitoa ja hänen sairautensa oireet ovat sen luonteisia, että hän kykenee asumaan kodinomaisissa olosuhteissa.

1.3.5 Ikäihmisten perhehoito

Ikäihmisten perhehoito tarjoaa turvaa, välittämistä ja huolenpitoa. Perhehoito, omaisten ja läheisten ja kotihoidon palvelujen kanssa yhteistyönä on yksi hoidon porrastus vanhuspalvelujen kokonaisuudessa.

Ikäihmisten perhehoito voi olla ikäihmisten tarpeista lähtevää: lyhytaikaista tai osavuorokautista tai jatkuvaa perhehoitoa.

Lyhytaikainen perhehoito tarjoaa turvallista hoitoa ja hoivaa niille, jotka tarvitsevat perheenomaista hoitoa. Lyhytaikainen perhehoito voi kestää yhtäjaksoisesti enintään 90 vrk.

Lyhytaikainen perhehoito ja osavuorokautinen perhehoito (päivähoito):

- antaa omaishoitajille ja perhehoitajille mahdollisuuden pitää vapaata
- tukee kotona asumista

Osavuorokautinen hoito voi kestää enintään 10 h/vrk.

Ikäihminen voi saada **jatkuvaa perhehoitoa** silloin, kun hän ei enää selviä kotona asumista tukevien palvelujen turvin, mutta ei tarvitse jatkuvaa ympärivuorokautista valvontaa/ohjausta ja hoitoa. Perhehoito sopii esimerkiksi, kun ikäihmisen toimintakykyä heikentää muistiin vaikuttava sairaus, iän tuoma hauraus tai turvattomuuden tunne.

2 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksymisen edellytykset

2.1 Perhehoitaja

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissa perhehoitolain mukaista perhehoitoa (PHL 2015). Kainuun sotien perhehoidon vastuuhenkilöt hyväksyvät perhehoitajan ja perhekodin sekä valvovat perhehoitoa.

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa ja olosuhteidensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Tämän hetkinen asiakkuus lastensuojeluun, toimeentulotukeen, mielenterveyspalveluihin ja/tai riippuvuuksien hoitoon ovat esteenä perhehoitajana toimimiseen. Pitkäaikaiselta perhehoitajalta pyydetään lääkärintausunto terveydentilasta ja alle 18-vuotiaita perhehoidossa hoitavalta perhehoitajalta vaaditaan rikosrekisteriote. Perhehoitajana voi toimia perheellinen tai yksinasuva vastuullinen aikuinen. Perheenjäsenten ihmissuhteiden tulee olla kunnossa ja perheen talouden vakaa. Perhehoito on koko perheen asia ja se vaatii käytännössä kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen. Perhe on yhteistyökykyinen. Lasten ja nuorten perhehoitajan iän on vastattava suurin piirtein perhehoitoon sijoitettujen lasten biologisten vanhempien ikää.

Perhehoidosta kiinnostuneille on annettava riittävästi tietoa ennen perhehoitajaksi ryhtymistä. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakovalmennus. Erityisistä syistä esimerkiksi sukulaissijaisperhevalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Erityiseksi syyksi voidaan laskea myös sijaisperheeksi haluava tukiperhe, johon lapsella/nuorella on jo syntynyt luottamuksellinen hyvä suhde.

Lasten ja nuorten perhehoitajalla tulee olla valmius:

- suojella ja hoivata lasta tasavertaisena perheenjäsenenä
- tukea lapsen kehitystä ja ottaa huomioon hänen kehitykselliset viiveensä
- sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan
- tehdä yhteistyötä lapsen asioissa viranomaisten ja lapsen läheisten kanssa
- tukea lapsen ja biologisten vanhempien suhdetta

Aikuisten perhehoitajalla tulee olla valmius:

- ymmärtää aikuisen elämäntilannetta ja sen mukana tuomia erityistarpeita
- ohjata ja tukea aikuista hoidettavaa ja hänen kehitystään, ottaen huomioon hänen kehitykselliset tarpeensa

- tukea hoidettavan ja hänen läheisensä suhdetta ja yhteydenpitoa
- sitoutua, kunnioittaa ja kohdella aikuista sijoitettua perheenjäsenenä
- tehdä yhteistyötä hoidettavan asioissa viranomaisten ja läheisten kanssa

2.2 Perhekoti

Perhekodilla tarkoitetaan perhehoitajalaissa tarkoitettua kunnan tai kuntayhtymän hyväksymää yksityiskotia, jossa annetaan perhehoitoa. Perhekodin on oltava turvallinen ja tarkoituksenmukainen sijoitettavan tarpeisiin nähden sopiva. (PHL 3 §, 5 §)

- Perhehoitaja vastaa perhekodin turvallisuudesta myös poikkeusolojen aikana ja hän on velvollinen tekemään paloviranomaisten ja perhehoidon yhdyshenkilön esittämät mahdolliset turvallisuuteen liittyvät korjaustoimenpiteet välittömästi.
- Perhekodin turvallisuutta koskevissa asioissa toimitaan Kainuun pelastuslaitoksen ohjeen mukaisesti (Kainuun pelastuslaitoksen ohje 25.5.2012, Kainuun maakunta -kuntayhtymä, Sosiaali- ja terveyslautakunta 6.6.2012 [§ 216](#)).

Perhehoidossa olevalla on perhekodissa mahdollisuus yksityisyyteen. Perhehoidossa voi olla myös kahden henkilön huoneita. Perhehoidettavalla on, niin halutessaan, mahdollisuus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa. Perhehoidettavan käytössä ovat kaikki kodin yhteiset tilat. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa tasa-arvoinen asema muiden perhekodissa asuvien kanssa.

2.3 Hoidettavien määrä perhehoidossa

Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus. (29.6.2016/510) (PHL 7 §)

Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö kuin 7 §:ssä säädetään (PHL 9 §).

Lisäksi erityisestä syystä voidaan 7 ja 8 §:ssä säädettyistä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Tällaisena syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä. Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen (PHL 9 §). Kainuun soten linjauksen mukaisesti aikuisia perhehoidettavia voi samassa perhekodissa olla enintään seitsemän.

3 Perhehoitoa määrittävät suunnitelmat ja sopimukset

3.1 Suunnitelmat

Jokaiselle perhehoitoon sijoitetulle tehdään tarvittavat suunnitelmat, jotka arvioidaan säännöllisesti. Suunnitelma tehdään ja tarkistetaan yhteistyössä asiakkaan ja hänen lähiomaisten, perhehoidon yhdyshenkilön, asiakkaan asioista vastaavan työntekijän, perhehoitajan sekä tarvittavien muiden perhehoitoon osallistuvien kanssa.

Lastensuojelun perhehoidossa

Laaditaan asiakassuunnitelma sekä tarvittaessa erillinen hoito- ja kasvatussuunnitelma, jotka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Sijaishuollossa olevan lapsen vanhemmille laaditaan vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma (Lastensuojelulaki 417/2007, 30 §)

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidossa

Kehitysvammaisille henkilöille tehdään erityishuolto-ohjelma. Sen lisäksi laaditaan palvelutarpeen arviointi ja palvelusuunnitelma, jotka tarkistetaan vähintään kolmen vuoden välein sekä laaditaan tarvittaessa kuntoutussuunnitelma.

HOJKS (= henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma)

Perhehoitaja osallistuu perhehoidossa olevan lapsen HOJKS-suunnitelman laadintaan.

Vammaisten henkilöiden perhehoidossa

Laaditaan palvelutarpeen arviointi. Lisäksi laaditaan palvelusuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kolmen vuoden välein.

Ikäihmisten perhehoidossa

Laaditaan hoito-, palvelu- ja kuntoutumissuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Mielenterveyskuntoutujien perhehoidossa

Laaditaan hoito-, palvelu-, tuki- tai kuntoutussuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

3.2 Perhehoidon toimeksiantosopimus

Perhehoidon toimeksiantosopimus tehdään ennen perhehoitosijoitusta jokaiselle perhehoitoon sijoitetulle erikseen. Sopimukseen liittyvistä asioista sovitaan sijoittajan ja perhehoitajan välisessä neuvottelussa. Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja Kainuun sote (=sijoittaja) sopivat hoitosuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. (PHL 10 § ja 11 §). Kainuun soten puolesta toimeksiantosopimuksen laatii ja allekirjoittaa perhehoidon vastuuhenkilö (vastuuhenkilöt on nimetty tämän toimintaohjeen kohdassa 1.2).

Toimeksiantosopimus tehdään ennen perhehoidettavan sijoittumista perhehoitoon. Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoja tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta (PHL 10 §).

3.2.1 Perhehoidon toimeksiantosopimuksen sisältö

Perhehoitajan ja Kainuun soten välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia:

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- 4) hoidon arvioidusta kestosta;
- 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;
- 6 a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;
- 6) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;
- 7) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;
- 8) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista;
- 9) yhteistyöstä Kainuun soten ja perhehoitajan kesken.

Perhehoitolaissa tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tehnyt ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa Kainuun soteen (PHL 10 §).

Toimeksiantosopimukseen liitetään tarvittavat suunnitelmat.

3.2.2 Perhehoidon toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Perhehoitajalla ja Kainuun sotella on oikeus irtisanoa perhehoidon toimeksiantosopimus päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua (PHL 12 §). Irtisanominen voi johtua esimerkiksi perhehoitajan omasta tahdosta, hoidettavan hoidon tarpeen muuttumisesta tai päättymisestä. Irtisanomisajalta maksetaan kulukorvausta vain niiltä päiviltä, kun hoidettava tosiasiallisesti asuu perhehoitajan kodissa tai hoitaja vastaa hoidettavan kuluista. Jos hoitopaikka vaihtuu suunnitelmallisesti, voidaan toimeksiantosopimus yhteisesti irtisanoa lyhyemmällä ajalla.

Kainuun soten perhehoidon vastuhenkilöt valvovat perhehoitoa. Mikäli valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, Kainuun sote vaatii perhehoitajaa tekemään tarvittavat muutokset. Jos puutetta ei korjata asetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan hoitopaikkaan. (PHL 12 §, 22 §). Tällöin ei makse-

ta irtisanomisajan kulukorvausta eikä palkkiota.

3.2.3 Perhehoitoon ja toimeksiantosopimukseen liittyvä muutoksenhaku

Perhehoitoa koskeva toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava kunta (Kainuun sote) sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus sitoo sen tekijöitä noudattamaan sopimusta. Sopimus on kahden osapuolen välinen, ja siksi sen tekeminen edellyttää aina neuvottelua siinä sovittavista asioista.

Julkisoikeudellista maksuvelvollisuutta tai muuta julkisoikeudellisesta oikeussuhteesta aiheutuvaa velvollisuutta tai oikeutta koskevan riidan samoin kuin hallintosopimusta koskevan riidan, johon haetaan viranomaisen ratkaisua muuten kuin muutoksenhakuteitse (*hallintoriita-asia*), käsittelee hallinto-oikeus. Hakemus, jolla hallintoriita pannaan vireille, on toimitettava Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelle. Hakemuskirjelmässä on mainittava toimenpide, jota vaaditaan, sekä vaatimuksen perusteet. (Hallintolainkäyttölaki 586/1996, 69 §)

4 Perhehoidon palkkio ja korvaukset

Perhehoidon palkkio maksetaan perhehoitajalle. Mikäli hoitajia on useampi kuin yksi, kaikki allekirjoittavat sopimuksen, kun on tarkoitus, että he kaikki vastaavat perhehoitoon sijoitettujen hyvinvoinnista. Jos hoitajat ovat yhdessä perhehoitajina, palkkio voidaan maksaa molemmille jaettuna tai vain jollekin heistä.

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Lisäksi perhehoitajalle voidaan maksaa käynnistämiskorvausta. Perhehoitajalle maksettavista hoitopalkkioista ja muista kustannuskorvauksista säädetään tarkemmin perhehoitolaissa.

Kainuun soten hallitus päättää perhehoidon palkkion, kulukorvauksen ja käynnistämiskorvauksen sekä muiden perhehoitoon liittyvien korvausten määrän vuosittain.

4.1 Hoitopalkkio

Perhehoitajalle maksetaan Kainuun soten hallituksen hyväksymä hoitopalkkio ja kulukorvaus. Hoitopalkkio on verotettavaa tuloa ja se kartuttaa eläkettä. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne (PHL 16 §). Palkkioon vaikuttaa myös se, edellyttääkö hoitotyö perhehoitajan jäämistä kotiin.

Perhehoitajalle maksettava hoitopalkkio sovitaan toimeksiantosopimuksessa kutakin perhehoitoon sijoitettua henkilöä kohden erikseen. Hoitopalkkiota ei makseta henkilölle, joka on kieltäytynyt vastaanottamasta palkkiota. Hoitopalkkiota ei myöskään voida maksaa perhehoitajan oman alle 18-vuotiaan lapsen hoitamisesta.

4.2 Kulukorvaus

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista todellisista kustannuksista maksaa Kainuun sote perhehoitajalle kulukorvausta. Perhehoitolain 17 § oikeuttaa perhehoitajan saamaan vähintään laissa määritellyn kulukorvauksen.

Kulukorvaus on perhehoitajalle verotettavaa tuloa. Hän voi verotuksessa ilmoittaa saamansa kulukorvaukset verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna.

Kulukorvaukseen sisältyvät eri perhehoitomuotojen palveluissa:

1. Ravintomenot
2. Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata, pesuaineet ja hygienia.
3. Asunnon käytöstä aiheutuvat menot: jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön korjaus, kodin puhtaanapito ja irtaimiston kuluminen.
4. Vaatteiden huollosta aiheutuvat kustannukset.
5. Perhehoitajan ottamat vakuutukset
6. Lastensuojelun perhehoidossa
  - vaatteiden hankinta
  - virkistysmenot
  - harrastusmenot: kulukorvaus sisältää harrastusrahaa 400 e/v. Erityisharrastusten ylimenevältä osalta voidaan maksaa suunnitelman mukaan kuitteja vastaan enintään 600 e/v.
  - puhelinmaksut
  - lapsen tai nuoren omaan käyttöön annettavat käyttövarat

4.3 Käynnistämiskorvaus

Jatkuvassa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta. Käynnistämiskorvausta voidaan käyttää kahden vuoden kuluessa perhesijoituksen tapahduttua. Hankinnat tehdään Kainuun soten hankintaohjeiden mukaisesti ja niistä sovitaan perhehoidon vastuuhenkilön ja perhehoitajan kanssa toimeksiantosopimuksessa.

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa sijoitusvaiheessa hoidon ja perhekodin käynnistämisen kannalta välttämättömät yhteiseen talouteen liittyvät ja uuden perhehoidossa olevan henkilön henkilökohtaiset hankinnat. Korvattavia kohteita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät pienet korjaus- ja muutostyöt, kalustaminen, vuodevaatteet, harrastusvälineet.

Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat Kainuun soten omaisuutta. Poistoaika on neljä (4) vuotta, siten, että kunakin vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Mikäli perhehoito lakkaa lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia Kainuun soten hankin-

tatoimen kanssa osan takaisinmaksusta esim. pyytää perhehoitajalta ostotarjous tai esim. välineiden luovuttamisesta Kainuun sotelle. Näihin hankintoihin eivät kuulu hoidettavan henkilökohtaiset kulutustavarat.

4.4 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta ja perhehoitajan vapaapäivät

4.4.1 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoitajan sairastuessa

Jatkuva perhehoito

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä, toimitaan seuraavien ohjeiden mukaisesti:

- Perhehoitajan sairastuessa niin, että työkyvyttömyys kestää enintään kolme (3) kalenteripäivää, poissaolon syyksi riittää oma kirjallinen ilmoitus ja ao. perhehoidon yhdys henkilön lupa. Mikäli sairaus jatkuu, saa perhehoitaja olla pois aikaisempi poissaolo mukaan lukien yhteensä enintään yhdeksän (9) kalenteripäivää terveydenhoitajan/sairaanhoitajan tai lääkärin antamalla työkyvyttömyystodistuksella.
- Sairausloman jatkuessa yli yhdeksän (9) arkipäivää tarvitaan aina hyväksyttävä lääkärintodistus.

Jos perhehoidon vastuuhenkilöllä on aihetta epäillä poissaolon todellista syytä muuksi kuin, minkä perhehoitaja kertoo ilmoittaessaan poissaolosta, hänellä on oikeus pyytää lääkärintodistus koko työkyvyttömyysajalta.

Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan eli sairastumispäivä + 9 arkipäivää jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan päivärahan suuruisena (Sairausvakuutuslaki 2004). Sairauspäiväraha ja sairausloma antavat mahdollisuuden hoidolle ja toipumiselle. Mikäli perhehoito jatkuu sairausloman ajan, perhehoitaja on oikeutettu saamaan sekä sairauspäivärahan että hoitopalkkion ja kulukorvauksen. Sairauspäivärahaa haettaessa perusteena on lääkärintodistus, jossa lääkäri suosittelee sairauslomaa. Tehdessään päätöstä sairauspäivärahan myöntämisestä Kela arvioi perhehoitajan työkyvyttömyyttä perhehoitajan esittämän selvityksen pohjalta. Perhehoitajan tulee sairauspäiväraha hakemuksessaan selvittää, mitä perhehoitajantehtäviä hän on estynyt hoitamasta sairauden tai vamman johdosta sekä kuka tehtävät hoitaa hänen sairauslomansa aikana. Perhe voi esimerkiksi ostaa kotitaloustöihin tilapäisapua, jolla turvataan hyvänperhehoidon jatkuminen sairauslomasta huolimatta. Sairausloman pitämättömyydellä saattaa olla vaikutusta vakuutuskorvauksiin silloin, kun sairaus tai vamma uusiutuu eikä niiden alkuperää voida osoittaa viittaamalla sairauslomaa. Lisätietoja: www.kela.fi

Kainuun sote järjestää hoitoon sijoitetulle korvaavan hoidon, jos perhehoitaja on sairauden vuoksi tilapäisesti kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä. Kainuun sote maksaa perhehoitajalle hoitopalkkion sairastumispäivän jälkeiseltä yhdeksältä arkipäivältä. Kulukorvauksesta maksetaan 50 % ja sitä maksetaan enintään 60 vrk/v, jos hoidettava siirretään muualle hoitoon.

Edellytyksenä sairausajan palkan maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään kahden kuukauden ajan ennen sairasloman alkua.

Tilapäinen perhehoito

Tilapäisen perhehoitajan tai hoidettavan sairastuessa tulee heidän sopia keskenään uudesta hoitajaksosta.

4.4.2 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset, kun perhehoito keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Ikäihmisten, vammaisten henkilöiden, kehitysvammaisten henkilöiden ja mielenterveyskuntoutujien perhehoito

Jos perhehoito vakituisen hoidettavan osalta keskeytyy hoitajasta riippumattomasta syystä (esim. hoidettavan sairaalahoito, vierailu omaisten luona), maksetaan perhehoitajalle sekä hoitopalkkio että 50 % kulukorvauksesta yhtäjaksoisesti 30 vrk keskeytyksen jälkeen ja enintään 60 vrk/vuosi, ellei tilalle oteta toista hoidettavaa. Tällöin perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä hoidettavaan ja olevan yhteistyössä hoitopaikan kanssa.

Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Jos perhehoidettava kuolee, maksetaan sekä hoitopalkkio että 50 % kulukorvausta enintään 60 vuorokautta keskeytyksen jälkeen, ellei tilalle oteta toista hoidettavaa.

Lastensuojelun perhehoito

Lastensuojelun perhehoidossa ei lasketa lapsen/nuoren alle kuukauden sairaalassaoloaika eikä vierailuja biologisten vanhempien luona keskeytykseksi. Mikäli sijoitettavan sairaalahoito tai muu sovittu oleskelu muualla kuin sijaisperheessä kestää yli kuukauden, maksetaan korvausta kuluihin, jotka ovat olemassa sijoitettavan poissa ollessakin (asumiskulut, käyttövarat jne.). Jos lapsi on sijaiskodista pois yli kaksi kuukautta, maksetaan osa-aikaisen perhehoidon hoitopalkkio. Kuolemantapauksessa noudatetaan irtisanomisaikaa.

4.4.3 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset erinäisissä poikkeustapauksissa

Perhehoitajan osallistuminen perhehoidon vastuuhenkilön kanssa yhteisesti sovittuihin tilaisuuksiin kuten työnohjaukseen, koulutukseen tai vertaisryhmätoimintaan, ei vaikuta hänelle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrään vähentävästi. Kainuun sote vastaa perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon järjestämisestä ko. ajalle.

Jos perhehoitaja on omalla vapaalla henkilökohtaisista syistä ja hoidettava on ko. ajan muualle sijoitettuna, hänelle ei makseta ko. ajalta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.

4.4.4 Perhehoitajan vapaapäivät sekä maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset vapaan ajalta

Ellei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vrk perhehoitajana (PHL 13 §).

Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuositain. Vapaakausi alkaa 1.1. ja päättyy 31.12.

Pitkäaikainen perhehoitaja saa vapaansa ajalta normaalin hoitopalkkion ja tältä ajalta maksetaan kulukorvausta 50 %, jos hoidettava on ko. ajan muualle sijoitettuna. Edellä mainittu ei koske lastensuojelun perhehoitoa, koska perhehoitajalla on todellisia kuluja lapsesta/nuoresta myös vapaiden aikana esimerkiksi käyttövarat ja vaate-/tarvikehankinnat.

Jos pitkäaikainen perhehoitaja on vapaalla ja hänelle tulee perhekotiin sijainen, maksetaan pitkäaikaiselle perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisinä.

Sairastuminen vuosivapaiden aikana ei siirrä niitä myöhemmin pidettäväksi.

Jatkuva perhehoito

Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuositain.

Kainuun soten lastensuojelun perhehoitajilla on vapaata 24 vuorokautta vuodessa. Mikäli vapaan pitäminen ei ole mahdollista, voidaan lastensuojelun perhehoitajille maksaa pitämättömästä vapaasta rahallinen korvaus enintään 24 päivää/vuosi. Vapaiden pitäminen tulee kirjata toimeksiantosopimukseen.

Kehitysvammaisten henkilöiden, vammaisten henkilöiden, ikäihmisten ja mielenterveyskuntoutujien perhehoitajilla on vapaata 40 kalenteripäivää vuodessa. Lisäksi perhehoitaja on oikeutettu enintään neljään vaihtopäivään vuodessa. Mikäli vapaan pitäminen ei ole mahdollista, voidaan kehitysvammaisten henkilöiden, vammaisten henkilöiden, ikäihmisten ja mielenterveyskuntoutujien perhehoitajille maksaa pitämättömästä vapaasta rahallinen korvaus enintään 30 kalenteripäivää/v.

Ikäihmisten, vammaisten henkilöiden, kehitysvammaisten henkilöiden ja mielenterveyskuntoutujien perhehoitajille maksetaan pitämättömästä vapaasta rahakorvaus kesäkuussa ja joulukuussa, lastensuojelun perhehoitajille kesäkuussa.

Kainuun sote järjestää perhehoitajan vapaan aikana perhehoitajan kanssa yhteistyönä sijoitettujen hoidon. Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaisten toiveet.

Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidettavien osalta yhtä aikaa. Lastensuojelun perhehoidossa perhehoitaja voi halutesaan pitää vapaansa niin, että joku perhehoidettava jää erityisestä syystä vapaan ajaksi perhekotiin. Tällöin kotiin jäävän lapsen osalta maksetaan pitämättömästä vapaasta rahallinen korvaus.

Perhehoitajan vapaan toteuttaminen ja korvausten suorittaminen sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Vapaan järjestelyistä sovitaan Kainuun soten perhehoidon vastuuhenkilön kanssa.

Tilapäinen perhehoito

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, tilapäisessä perhehoidossa perhehoitajalla on kaksi vuorokautta vapaata kutakin kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella perhehoitajana vähintään 14 vrk. (PHL 13 §).

Kertyneet vapaapäivät voidaan korvata rahana vain poikkeustapauksissa. Vapaapäiväkorvaus määräytyy ko. kuukauden aikana pisimpään perhehoidossa olevan henkilön yhden hoitopäivän hoitopalkkion mukaan. Mikäli perhehoitoon on sijoitettu jatkuvan perhehoidon asiakas, edellä mainittua korvausta ei makseta.

Kiertävä perhehoitaja

Kiertävällä perhehoitajalla on kaksi vuorokautta vapaata kutakin kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella perhehoitajana vähintään 14 vrk.

5 Perhehoitajan sosiaali- ja eläketurva

Perhehoitaja voi jäädä vanhuseläkkeelle täytettyään 63 vuotta tai jatkaa työssä edelleen 68-vuotiaaksi saakka. Perhehoitajalla on oikeus osa-aikaeläkkeeseen 58-vuotiaana. Eläkettä karttuu kaikkensuuruisista hoitopalkkioista. Perhehoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa (549/2003).

Perhehoitajan muu sosiaaliturva esimerkiksi Kelan etuudet määräytyvät etuuden myöntäjän ehtojen ja voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Työttömyysturva

Kunkin asiakkaan kohdalla erikseen työ- ja elinkeinotoimisto ratkaisee annetun selvityksen perusteella, työllistyykö perhehoitotyössä kokonaan vai sivutoimisesti (onko käytettävissä kokoaikaiseen työhön vai ei). Myönteisissä ratkaisuissa tarkistetaan aina määräajoin kuinka paljon perhehoito on käytännössä työllistänyt. Perhehoitaja voi hakea soviteltua työttömyysetuutta Kelasta tai työttömyyskassasta, maksaja antaa lopullisen päätöksen.

6 Perhehoitajan tuki

Perhehoitajan oikeuksista ja hänen asemaansa koskevista asioista säädetään perhehoito-laissa ja niistä sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Kainuun sote vastaa perhehoitajalle ja sijaishoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta (= sukulais- ja läheissijaisperhe valmennus), työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajiksi aikoville ennakkovalmennuksesta (PHL 15 §). Vertaisryhmätoiminta mahdollistetaan.

Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle ja perhehoidettavalle on nimettävä vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijöitä.

6.1 Perhehoitajan rekrytointi ja valmennus

Uusia perhehoitajia rekrytoidaan sekä valmennetaan ja koulutetaan Kainuun soten toimesta ennakoidun tarpeen mukaan säännöllisesti. Tietoa valmennusten ajankohdista saa perhehoidon vastuuhenkilöiltä. Valmennus voi olla yksilö- tai ryhmävalmennusta. Perhehoitajiksi halukkailla on mahdollisuus hakea perhehoitajaksi jatkuvasti. Valmennetut perhehoitajat kootaan perhehoitajarekisteriin. Perhehoidon vastuuhenkilö vastaa perhehoitajarekisterin toiminnasta.

Kainuun soten valmennetut perheet sitoutuvat olemaan kahden (2) vuoden ajan Kainuun soten käytettävissä perhehoitoasiakkaan sijoitusasiassa. Mikäli ko. perheeseen sijoittuu perhehoidettava muuta kautta, maksaa sijoittava kunta Kainuun sotelle valmennuksesta Kainuun soten hallituksen vahvistaman korvauksen, mikäli koulutuksesta on kulunut alle kaksi vuotta.

Kainuun sote järjestää ennakkovalmennusta, jonka tarkoituksena on auttaa tekemään tietoisempaa päätöstä perhehoitajaksi ryhtymisestä ja antaa valmiuksia ryhtyä perhehoitajaksi.

Valmennuksen tavoitteena on:

- taata perhehoidon hyvä laatu kouluttamalla ja valmentamalla perheitä
- taata perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus päästä valmennettuihin perheisiin
- turvata perhehoitajalle riittävä koulutus ja valmennus perhehoitotyöhön, jotta perhehoitoa ohjaavat arvot, toimintaperiaatteet ja laatuvaatimukset toteutuvat käytännössä

Perhehoidon valmentajaksi koulutetuille perhehoitajille maksetaan pitämästään valmennuksesta Kainuun soten hallituksen päätöksen mukainen korvaus.

Kainuun soten perhehoidon valmentajiksi koulutetuille työntekijöille sisältyy perhehoitajien valmennus työaikaan.

Lasten ja nuorten perhehoidon PRIDE -valmennusryhmät:

Jatkuvasta perhehoidosta kiinnostuneille järjestetään valmennus Pesäpuu ry:n Pride -valmennus -arviointimenetelmällä. Sukulais- ja läheissijaisperheille annetaan valmennus sukulais- ja läheissijaisperhevalmennusohjelman mukaisesti ensisijaisesti ryhmävalmennuksena.

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitajien valmennus

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidosta kiinnostuneille järjestetään valmennus Perhehoitoliitto ry:n kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidon valmennusohjelman mukaisesti.

Ikäihmisten perhehoitajien valmennus

Ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneille järjestetään valmennus Perhehoitoliitto ry:n ikäihmisten perhehoidon valmennusohjelman mukaisesti.

6.2 Perhehoitajien koulutus ja tuki

Kainuun sote järjestää perhehoitajille koulutusta. Koulutusta suunniteltaessa otetaan huomioon kuntayhtymän koulutustarjonta. Perhehoitajien koulutuksesta huolehtivat perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöt. Kainuun sote järjestää tarvittaessa perhehoitajien kanssa yhteistyönä ko. koulutuksen ajaksi sijoitetuille hoidon. Koulutuksesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Jokaisella perhehoitajalla on tiedossa nimetyn perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilön sekä yhteistyötä tekevien henkilöiden yhteystiedot. Perhehoitajalle järjestetään riittävä mahdollisuus saada tukea. Perhehoitajan luokse tehdään ohjaus- ja tukikäyntejä tarvittaessa tai vähintään kerran vuodessa ja pidetään yhteyttä perhehoitajaan. Ohjaus- ja tukikäynneillä voidaan päivittää toimeksiantosopimuksen tietoja käymällä keskustelua ja arviointia perhehoidossa olevan henkilön suunnitelmien toteumasta ja myös perhehoitajan työssä jaksamisen tuesta, yhteistyöstä ja koulutuksesta.

6.3 Työnohjaus

Perhehoitajalla on mahdollisuus tarvittaessa saada Kainuun soten järjestämää ryhmätyönohjausta. Yksilötyönohjauksesta päätetään tapauskohtaisesti. Työnohjauksesta ja käytännöistä sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

6.4 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitajalla on oikeus hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin sekä hänen hyvinvointiaan tukeviin sosiaali- ja terveystarkastuksiin. Päätoimisella perhehoitajalla on mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen joka toinen vuosi. (Perhehoitolaki 15a §)

Perhehoitaja ei kuulu työterveyshuollon piiriin, eikä Kainuun sote ole velvollinen järjestämään perhehoitajille työterveyshuollon palveluja.

6.5 Yhteiset tapaamiset ja vertaisryhmätoiminta

Perhehoitajat kohtaavat tehtävässään monia haasteellisia ja vaikeita asioita. Vertaisryhmässä kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisten kanssa helpottaa joskus vaikeilta tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista.

Perhehoitajille järjestetään yhteisiä tapaamisia tarpeen mukaisesti. Koollekutsujana ovat perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöt. Yhteisissä tapaamisissa käsitellään perhehoidon ajankohtaisia asioita, joissa voi olla mukana tarvittaessa asiantuntijoita ja virkistäydytään. Perhehoitoperheitä ja tukiperheitä tuetaan antamalla heille mahdollisuus osallistua yhteisiin tapaamisiin.

Kainuun sotessa on kehitteillä myös perhehoitajien vertaisryhmätoiminta.

6.6 Perhehoitajan vakuutukset

Perhehoitajalla on lakisääteinen tapaturmavakuutusturva (Tapaturmavakuutuslaki 608/1948, Perhehoitajalaki 20 §). Kainuun sote on vakuuttanut perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta.

Perhehoitoon sijoitetut henkilöt on vakuutettu lakisääteisen tapaturman varalta Kainuun soten toimesta. Vakuutus kattaa tapaturmasta aiheutuvat vammahoitokulut sekä korvauksen mahdollisen invaliditeetin ja kuoleman varalta. Vakuutuksessa ei ole omavastuuosuutta. Vakuutus ei kata ulkopuolisen järjestämiä tilaisuuksia, jolloin tilaisuuden järjestäjä on vastuussa asiakkaiden vakuutuksista.

Perhehoidossa sovelletaan vahingonkorvauslakia. Vahingonkorvaus on vahingontekijän ja vahingon kärsijän välinen asia. Kainuun sote ei ole ottanut perhehoitoon sijoitetun henkilön aiheuttamiin vahinkoihin vakuutusta. Tämän vuoksi suositellaan perhehoitajaa ottamaan laajennettu kotivakuutus. Perhehoidossa olevan henkilön katsotaan kuuluvan perheeseen, joten hän kuuluu perheen kotivakuutuksen piiriin kotivakuutusehtojen puitteissa. Perheen tulee ilmoittaa vakuutusyhtiöön, että he toimivat perhehoitajina. Tämä koskee kaikkia perhehoitomuotoja.

6.7 Perhehoidon valvonta

Jokaisella perhehoitajalla on tiedossa nimetyn perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöiden ja yhteistyötä tekevien henkilöiden yhteystiedot.

Perhehoitajan luokse tehdään ohjaus-, tuki- ja valvontakäyntejä tarvittaessa tai vähintään kerran vuodessa ja pidetään yhteyttä perhehoitajaan. Ohjaus-, tuki- ja valvontakäynneillä voidaan päivittää toimeksiantosopimuksen tietoja käymällä keskustelua ja arviointia perhehoidossa olevan henkilön suunnitelmien toteumasta ja myös perhehoitajan työssä jakamisen tuesta, yhteistyöstä ja koulutuksesta.

Kainuun soten hallituksen delegointipäätösten mukaiset viran- ja toimenhaltijoiden tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Edellä mainitut viran- ja toi-

menhaltijat voivat tarkastaa perhehoitopaikan perhehoitolaissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. (PHL 22 §)

Perhehoidon valvontaan liittyvä tarkastuskäynti voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. (PHL 22 §)

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, toimielimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjausasiassa. Jollei korjauksista ole asetetussa määräajassa tapahtunut, viran- ja toimenhaltijoiden on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan. (PHL 22 §)

7 Perhehoitajan sijaisjärjestelyt

Kainuun sotella on vastuu perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon järjestämisestä, kun perhehoitaja on esim. vapaalla, sairauslomalla, työnohjauksessa, vertaistukiryhmätoiminnassa, sijoittajan määräämässä koulutuksessa, tuetaan perhehoitajan jaksamista tai on kyse tilapäisen avun tarpeesta perhehoidossa olevalle. Sijaisjärjestelyistä tai sijoitettavien hoidosta perhehoitajan ollessa estynyt hoitamaan tehtävänsä vastaa perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöt yhdessä asiakkaan asioista vastaavan työntekijän kanssa.

8 Yhteistyö ja yhteydenpito

Perhehoitaja tekee yhteistyötä perhehoidettavan lähiomaisten, perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöiden sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Perhehoitajan tulee mahdollisuuksien mukaan pitää sijoitetun ja läheisten välistä tiivistä yhteydenpitoa ja kanssakäymistä.

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuu- ja yhdyshenkilöille. (PHL 21 §).

Perhehoitajan vastuulla on ilmoittaa perhehoidon vastuuhenkilölle hyvissä ajoin:

1. asiakkaissa ja asiakasmäärässä tapahtuvat muutokset
2. elämäntilanteen muutokset; sairastumiset, muut esteet työnteolle
3. perhesuhteiden muutokset
4. suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt
5. ulkomaanmatkat perhehoidossa olevan henkilön kanssa
6. sattuneet tapaturmat, väkivallanteot ja pakkotoimenpiteet ilmoitetaan aina kirjallisena
7. muut mahdolliset tärkeät perhehoitotyöhön vaikuttavat seikat

9 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalle annetaan välttämättömät tiedot sosiaalihuollon toimenpiteen toteuttamiseksi (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 17 §).

Perhehoitajaa sitoo vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 15 §). Asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi sivullisille antaa tietoa vain asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella (edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja). Kaikki perhehoitajat allekirjoittavat vaitiolositoumuksen.

10 Kuolemantapauksessa

Perhehoitaja soittaa 112:een, josta saa toimintaohjeita. Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille sekä perhehoidon vastuu- ja yhdyshenkilöille. Perhehoitajalle järjestetään tarvittaessa tukea. Perhekodissa voidaan järjestää muistotilaisuus. Saattohoitotilanteessa sovitaan menettelytavoista erikseen hoitavan lääkärin kanssa.

11 Asiakirjat

Perhehoidon aikana syntyneet ja kertyneet hoidettavaa koskevat asiakirjat on palautettava toimeksiantosopimuksen päätyttyä perhehoidon vastuu-/yhdyshenkilölle.

12 Edunvalvoja

Perhehoidossa olevalle henkilölle haetaan tarvittaessa edunvalvoja, mikäli henkilö ei kykene itse valvomaan etuaan ja huolehtimaan itsestään. Edunvalvoja voidaan määrätä täysi-ikäiselle (yli 18-vuotiaille) tai alle 18 v. lapselle vanhempien rinnalle hoitamaan raha-asioita.

Lapselle tulee lastensuojeluasioissa määrätä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos:

- 1) on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa; ja
- 2) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi (Lastensuojelulaki 417/2007 22 §).

13 Valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Kainuun sotessa on nimetty sosiaaliasiamies. Jos asiakas on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana. Sosiaaliasiamies seuraa asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä.

14 Perhehoidon lainsäädäntö

Perhehoitoon liittyviä ja perhehoitoa määrittäviä lakeja ja asetuksia ovat:

- Perhehoitolaki
- Lastensuojelulaki
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta
- Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Mielenterveyslaki
- Sosiaalihuoltolaki
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Tapaturmavakuutuslaki
- Hallintolaki
- Hallintolainkäyttölaki
- Laki ja asetus lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Myöhemmin käytetään nimitystä vammaispalvelulaki. Sekä lain asetus.

15 Toimintaohjeen voimaantulo

Perhehoidon toimintaohje tulee voimaan 1.3.2017.

Kainuun sote

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

PL 400

87070 Kainuu

Puhelin: 08 61 561 (vaihde)

Sähköposti: kirjaamo@kainuu.fi

www.kainuu.fi